

Roland Barthes

MYTOLOGIE

DOKOŘÁN 2004

Volební fotogeničnost

Někteří kandidáti na poslaneckou funkci vyzdobili volební prospekt svým portrétem. Znamená to, že u fotografie se předpokládá konverzní působnost, kterou je třeba analyzovat. Kandidátova podobenka především ustavuje osobní vazbu mezi jím a voliči; kandidát nepředkládá k posouzení pouze program, nabízí určitou atmosféru fyzická, soubor všedních vlastností, vyjádřených fyziognomií, oblečením, pózou. Fotografie tím míří k opětovnému upevnění paternalistického základu voleb, jejich „reprezentativní“ povahy, narušené principem poměrného zastoupení a nadvládou stran (zdá se, že pravice využívá fotografií více než levice). Poněvadž fotografie je řečovou elipsou a kondenzací složité sociální „nevyřknutelnosti“, představuje jakousi anti-intelektuální zbraň, snaží se ošidit „politično“ (tj. soubor problémů a řešení) ve prospěch „způsobu existence“ či společensko-morálního statusu. Víme, že tento protiklad je jedním z hlavních mýtů poujadismu (Poujádě v televizi: „Podívejte se na mě: jsem jako vy“).

Volební fotografie je tedy především rozpoznáním určité hloubky či iracionality přesahující politiku. Na kandidátové fotografii se nevyjevují jeho projekty, nýbrž jeho pohnutky, všechny možné rodinné, duševní, ba i erotické okolnosti, celý styl bytí, jehož je současně produktem, příkladem i návnadou. Je jasné patrné, že velká většina našich kandidátů nám dává ze své podobizny vyčíst sociální stabilitu, okázalou pohodlnost rodinných, právních a náboženských norem, bohem nadělené vlastnictví takových buržoazních statků, jakými je kupříkladu nedělní mše, xenofobie, biftek s hranolky nebo komika manželské nevěry,

zkrátka vše, co nazýváme ideologií. Využití volební fotografie přirozeně předpokládá spiklenectví: fotka je zrcadlem, dává nám k přečtení něco, s čím jsme spřízněni, co je nám důvěrně známo, předkládá voliči jeho vlastní podobiznu, ovšem projasněnou, zvětšenou, bravurně dovedenou do stavu typičnosti. Fotogeničnost je ostatně velmi přesně definována právě touto přepjatostí: volič je současně vyjádřen i heroizován, je pobídnut, aby zvolil sám sebe a aby obdržel mandát, k němuž svým hlasem kandidátovi zjedná přístup, skutečným fyzickým přenosem: převádí pravomocí na svou vlastní „rasu“.

Typy přenosu nejsou nijak rozmanité. Především je zde forma spočívající v sociální stabilitě a úctyhodnosti, a to buď krevnaté a vydatné („státní“ seznamy), anebo bezvýrazné a vytříbené (seznamy Lidového republikánského hnutí). Jiným typem je přenos intelektuálsství. Upřesňuji ovšem, že se shodou okolností jedná o typy „označované“, a nikoli přirozené: pokrytecké intelektuálsství Národního shromáždění či „pronikavé“ intelektuálsství komunistického kandidáta. V obou případech má ikonografie v úmyslu naznačit vzácné spojení myšlení a vůle, reflexe a jednání: zpod lehce přimhouřeného víčka vyráží paprsek ostřejšího pohledu, který - jak se zdá - čerpá svou sílu z krásného niterného snu, aniž se nicméně přestává upírat na skutečné překážky, jako by se v příkladném kandidátovi musel impozantně snoubit sociální idealismus s buržoazním empirismem. Posledním typem je docela prostě přenos v podobě „hezkého hochy“, který na sebe veřejnost upozorňuje svým zdravím a mužností. Někteří kandidáti si ostatně mistrně pohrávají se dvěma typy současně: na jedné straně listu máme mladého prvního milovníka a hrdinu (v uniformě) a na druhé straně zralého muže, mužného občana, tlačícího před sebou svou malou rodinu. Fyziologické vzezření si totiž nejčastěji vypomáhá velice jasnými atributy: kandidát, kolemp něhož se tísni jeho ratolesti (vyparáděné a vyfintěné jako všechny francouzské děti na fotografiích), mladý parašutista s vyhrnutými rukávy, důstojník ověšený řády. Fotografie

zde představuje skutečné vydírání založené na morálních hodnotách: vlasti, armádě, rodině, cti, statečnosti.

Fotografická konvenčnost je ostatně sama o sobě plná znaků. Čelní postoj zdůrazňuje kandidátův smysl pro realitu, zvláště hledí-li na nás zkoumavě zpoza brýlí. Všechno zde vyjadřuje pronikavost, vážnost, upřímnost: budoucí poslanec zaměřuje nepřitele, překážku, „problém“. Tříčtvrteční profil, který je častější, navozuje dojem tyranie nějakého ideálu: pohled se vznešeně ztrácí v budoucnosti, není přímý, nýbrž ovládá a oplodňuje cudně neurčité dálavy. Takřka všechny tříčtvrteční profily jsou vzestupné, tvář vzhlíží k nadpřirozenému světlu, které ji povznáší a pozvedá do sfér vznešeného lidství; kandidát vystupuje na Olymp ušlechtilých pocitů, na němž je každý politický rozpor vyřešen: alžírský mír a alžírská válka, sociální pokrok a zisky zaměstnavatelů, „svobodné“ vyučování a podporování řepařského průmyslu, pravice a levice (tento vždy „překonány“ protiklad!), to vše poklidně a společně přebývá v hloubavém pohledu, který je vznešeně upřen na obskurní zájmy Řádu.